Expert-Grup
Centru Analitic Independent

NOTĂ ANALITICĂ

De ce întreprinzătorii din Moldova au nevoie de comerț liber cu UE?

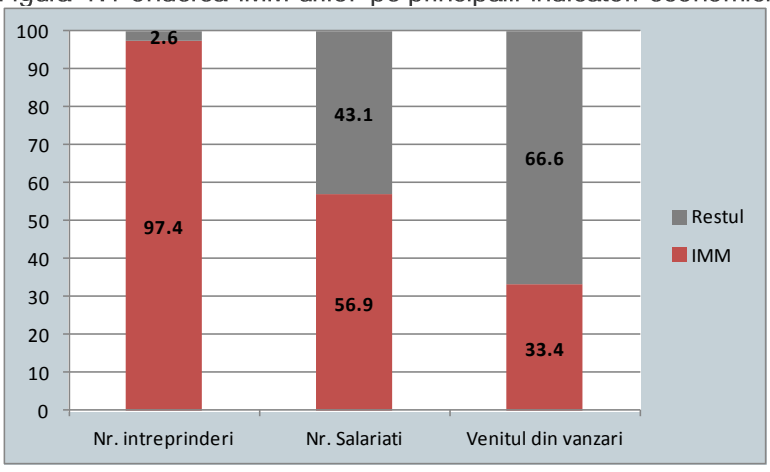
Autor: Iurie Morcotîlo

Acordul de Asociere (AA) şi liberalizarea comerţului cu UE presupune un şir de provocări, dar şi de oportunităţi pentru agenţii economici din Republica Moldova. Cele mai sensibile la deschiderea pieţei autohtone şi la transpunerea normativelor europene se presupune a fi întreprinderile mici şi mijlocii (IMM), care dispun de puţine resurse pentru adaptare. În realitate,însă, mecanismele instituţionale şi financiare care fac parte din AA oferă o asistenţă imensă din partea UE micilor antreprenori, pentru a se înscrie cu succes în Zona de Liber Schimb Aprofundată şi Cuprinzătoare (ZLSAC).

Context general

IMM-urile joacă un rol extrem de important în economia Republicii Moldova. Cum se vede din Figura 1, în 2013 ponderea acestui tip de întreprinderi a constituit 97,4% din numărul total care activau în economia națională, angajând 56,9% din total lucrători din sectorul real al economiei.[1] Astfel, de performanța acestor întreprinderi depinde stabilitatea macroeconomică şi socială a țării noastre.

Figura 1. Ponderea IMM-urilor pe principalii indicatori economici în 2013 (%)

[1] Criteriile privind ÎMM-urile sunt stabilite de Legea nr. 206-XVI din 7 iulie 2006 „Privind susţinerea sectorului întreprinderilor mici şi mijlocii" şi presupun un număr de salariaţi de până la 250 persoane, suma anuală a veniturilor din vânzări de până la 50 mil. lei şi valoarea totală a anuală de bilanţ a activelor de până la 50 mil. lei.

Sursa: Biroul Naţional de Statistică

Aceeaşi importanță în activitatea economică o au IMM-urile la nivel de UE. Astfel, în 2013 ponderea acestor întreprinderi în UE a fost de 99,8% din total întreprinderi nefinanciare, care angajau 66,8% din forța de muncă din sectorul real al economiei.[2] Din aceste considerente, Comisia Europeană şi țările membre depun eforturi semnificative şi consistente pentru susținerea şi promovarea acestui sector, iar la baza politicii respective stă Actul pentru IMM-uri (Small Business Act - SBA), aprobat în 2008. Documentul respectiv ghidează politica autorităților din UE în baza a zece principii de performanță cum sunt accesul la finanțe, cultura antreprenorială, povara administrativă asupra IMM-urilor, etc.

Unul dintre obiectivele strategice al SBA este internaționalizarea IMM-urilor, anume prin stimularea lor de a pătrunde pe noi piețe de desfacere și lărgirii rețelei de parteneri externi. Dar cum se vede din Tabelul 1, există o discrepanță semnificativă la acest capitol între companiile din Republica Moldova și cele din UE. Anume, observăm că companiile autohtone nu doar că sunt mai puțin integrate în fluxurile comerciale internaționale (10% din companii exportatoare vs. 47,5% în Estonia), dar și întâmpină dificultăți administrative la export (16,9 zile de a trece vama în Moldova vs. 2 zile în țările membre a UE din regiune). De asemenea, ponderea joasă a companiilor care utilizează materie primă și utilaje din importuri, atestă despre slaba integrare a companiilor autohtone în lanțurile de valoare internaționale.

Tabelul 1. Indicatorii de performanță pentru IMM-uri în 2013

Indicatorul	Republica Moldova	Bulgaria	România	Estonia
Numărul de zile pentru completarea procedurilor vamale la export	16,9	2,3	1	2,7
Numărul de zile pentru completarea procedurilor vamale la import*	6,3	1,2	1,7	3
% companiilor care utilizează materie primă/utilaje de origine străină*	45,7	57,5	73,2	94,1
% companiilor care exportă	10	11	18,7	47,5

**Doar pentru companiile din industria prelucrătoare*
Sursa: Banca Mondială, Chestionarele de întreprinderi (Enterprise Surveys)

Anume din considerentele de susținere a mediului antreprenorial și în special a sectorului de IMM-uri în țările din Parteneriatul Estic (PE), UE susține transpunerea a SBA în această regiune începând cu 2010. Astfel, UE a început o politică de susținere și dezvoltare a sectorului respectiv, cu mult înainte de semnarea AA. Prin intermediul mecanismelor financiare a PE cum a fost până în 2014 Facilitatea Investițională de Vecinătate, iar din acest an a Instrumentului European de Vecinătate (IEV), UE a finanțat proiecte ce țin de dezvoltarea sectorului de IMM-uri, precum și a oferit suport instituțiilor publice în conformarea cu criteriile SBA.

Odată cu semnarea AA, UE a amplificat ajutorul țărilor din PE pentru a facilita procesul de integrare în ZLSAC. Pe lângă proiectele tradiționale implementate în cadrul PE, a fost deschis în cadrul IEV Facilitatea ZLSAC, destinat exclusiv

[2] *Annual Report on European SMEs 2013/2014 – A Partial and Fragile Recovery*, European Commision, Directorate-General for Enterprise and Industry. Totodată, criteriile privind IMM-urile diferă în UE și Republica Moldova, făcând comparația directă în acest domeniu nerelevantă.

suportului financiar și tehnic a IMM-urilor în țările care au semnat AA cu UE (Georgia, Moldova, Ucraina). De asemenea, semnarea AA a deschis oportunitatea de aderare la Programul pentru competitivitatea întreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (COSME 2014-2020). Republica Moldova a semnat acordul de aderare la acest program în septembrie 2014 și a fost prima țară din PE, care a făcut acest lucru.

Cum IMM-urile pot valorifica oportunitățile AA?

Semnarea AA și crearea ZLSAC a deschis o piață imensă pentru agenții economici din Republica Moldova. Totodată, datorită discrepanței în nivelurile de reglementare între țara noastră și UE, lipsei de informații privind pieţele de desfacere, precum și competitivitatea mai joasă a multor întreprinderi autohtone creează provocări pe termen mediu pentru țara noastră. În special sunt vulnerabile IMM-urile, care pe lângă faptul că vor face față unei competiții mai mari din partea agenților economici din UE, în continuare se ciocnesc cu multe constrângeri a mediului de afaceri autohton.

Autoritățile UE, recunoscând provocările care stau în față IMM-urilor din țările care au semnat AA, inclusiv și Republica Moldova, au inclus în acordurile menționate instrumente de susținere a acestui sector. Unul dintre instrumentele cheie este oportunitatea de aderare la COSME 2014-2020, ce deschid vaste oportunități de informare, finanțare și internaționalizare pentru IMM-urile din Republica Moldova.[3]Bugetul acestui program pe perioada 2014-2020 este de 2,3 miliarde de euro și este alocat pe următoarele patru componente:[4]

- **Accesul la piețe.** În cadrul acestei componente sa instituit Rețeaua întreprinderilor europene, care este alcătuită din mai mult de 600 birouri în 54 de țări, cu un număr estimativ de membri de peste 2 milioane de întreprinderi. Astfel, prin intermediul acestei rețele IMM-urile din Republica Moldova vor avea acces la o rețea extensivă de afaceri, la un mecanism bine stabilit de obținere a finanțării din partea UE, precum și o comunicare directă cu Comisia UE.

  De asemenea, programul respectiv oferă asistență financiară nu doar pentru amplificarea activităților pe piața internă a UE, dar și în alte părți ale lumii. Astfel, autoritățile europene finanțează serviciile de asistență pentru IMM-uri privind drepturile de proprietate intelectuală în China, ASEAN și MERCOSUR. În așa mod, întreprinderile din țara noastră vor pute utiliza mecanismele date pentru extinderea și pe alte piețe de desfacere.

  În total bugetul alocat pentru susținerea acțiunilor de internaționalizare a IMM-urilor europene este planificat în mărime de 21,5% din valoare pachetului integral, ce constituie aproximativ **495 milioane de euro**.

[3] În componența COSME 2014-2020, pe lângă țările UE fac parte și așa țări cum sunt Muntenegru, Turcia, Macedonia și Islanda.
[4] Regulamentul (UE) Nr. 1287/2013 de instituire a unui program pentru competitivitatea întreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (COSME 2014-2020).

- **Îmbunătățirea condițiilor-cadru pentru competitivitate.** Activitățile în cadrul acestei componente sunt orientate către îmbunătățirea mediului de afaceri prin reducerea poverii administrative, schimbului de bune practici între instituțiile responsabile de reglementarea sectorului și implementarea proiectelor de asistență tehnică, accentul fiind pus consolidarea competitivității IMM-urilor. Astfel, autoritățile din Republica Moldova vor participa activ la elaborarea unui mediu propice pentru micul business, fiind asistate de partenerii europeni și preluând cele mai reușite modele de reglementare. În total pentru susținerea măsurilor respective, Comisia UE planifică să fie cheltuite **circa 253 milioane de euro**, fiind disponibile și pentru Republica Moldova.

- **Încurajarea antreprenoriatului.** Întreprinderile care fac parte din COSME vor beneficia de un set larg de instrumente pentru îmbunătățirea capitalului uman. De asemenea noii și potențialii antreprenori vor beneficia de diferite programe de dezvoltare și asistență, servicii de orientare și de mobilitate. Un astfel de program de mobilitate este Erasmus pentru tinerii antreprenori, care oferă posibilitatea potențialilor antreprenori să meargă să meargă pe o perioadă de 1-6 luni în orice țară membră la COSME, pentru a prelua experiența de la cei cu experiență mai bogată. Un accent deosebit, pe lângă noii antreprenori în astfel de programe, se va pune pe încurajarea altor grupe-țintă cum sunt femeile și tinerii. Bugetul acestui program **este de circa 57,5 milioane de euro**, fiind disponibile și pentru țara noastră.

- **Accesul la finanțare.** Facilitarea accesului la finanțare este asigurată de către autoritățile UE prin două mecanisme cheie. Unul este mecanismul de garantare a împrumuturilor, care oferă garanții și contragaranții intermediarilor financiari pentru a pune la dispoziția IMM-urilor sume mai mari și mai ieftine de creditare. Alt instrument este mecanismul de capitaluri proprii pentru creștere, care furnizează capital de risc fondurilor de investiții, care se specializează în investițiile în afaceri riscante, care se află în faza de creștere și extindere. Pentru acest domeniu se va aloca circa 65% din bugetul total al COSME, adică circa 1,5 miliarde de euro. Fondurile din această componentă nu sunt disponibile pentru țările care nu sunt membre a UE, deci agenții economici din Republica Moldova tot nu vor beneficia de facilitățile acestor două mecanisme.

Totodată, IMM-urile din Republica Moldova vor beneficia de fonduri adiționale pentru extinderea afacerilor, echivalente cu cele propuse agenților economici din UE prin mecanismele financiare din cadrul COSME. Anume, cum a fost menționat mai sus, a fost inițiat Instrumentul ZLSAC în cadrul IEV destina IMM-urilor cu un fond de **circa 150 milioane de euro în formă de granturi din partea UE**.[5] Adițional, prin mecanismul de levier, cum este atragerea cofinanțării din partea instituțiilor financiare internaționale, se prognozează o mărire a fondurilor respective de circa 10 ori. Așadar, la dispoziția IMM-urilor din țările care au semnat

[5] http://www.psddc.org/sites/default/files/subweb/the_dcfta_facility_-_17102014.pdf

AA, inclusiv și din Republica Moldova, vor fi puse la dispoziție sume aproximativ echivalente cu cele din programul COSME.

Concluzii

Întreprinderile mici şi mijlocii joacă un rol crucial în toate țările, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, datorită ponderii covârşitoare a salariaților din acest sector, precum şi a contribuției semnificative la creşterea economică durabilă. Astfel, este în interesul oricărui stat de a promova şi a susține dezvoltarea IMM-urilor, iar cel mai mult a avansat în această privință UE, care a elaborat un cadru ramificat şi coerent de politici în acest domeniu. Aceste politici UE depune eforturi să le împărtăşească și cu vecinii săi, inclusiv şi cu Republica Moldova, pentru a susține procesul de dezvoltare economică.

Din acest punct de vedere, Acordul de Asociere dintre țara noastră şi UE nu este doar un document de o simplă liberalizare a comerțului bilateral, ci presupune şi o agendă vastă de reforme, în cadrul cărora sectorului de IMM-uri fiindu-i acordat un loc de frunte. Anume, AA aduce companiilor autohtone posibilitatea de a face parte din programul COSME, preconizat pentru amplificarea relațiilor dintre IMM-uri la nivel paneuropean, crearea unui mediu favorabil de afaceri şi îmbunătățirea capitalului antreprenorial. Toate aceste măsuri sunt susținute de o asistență financiară copioasă atât din partea UE, cât şi din partea multor instituții financiare internaționale.

Acest documente fost elaborat cu suportul unui grant oferit de Departamentul de Stat al SUA. Opiniile, constatările și concluziile din infografic aparțin autorilor și nu reflectă neapărat pe cele ale Departamentului de Stat al SUA.